

Státní závěrečná zkouška v bakalářském studijním programu
Český jazyk se zaměřením na vzdělávání (vyučován od ak. r. 2021/2022)
Lingvistická část SZZ

SZZ prověřuje kompetence získané ve všech povinných oborových předmětech bakalářského studijního programu:

- I. Proseminář českého jazyka, úvod do studia a základy jazykovědy (OPBC4C011A)
- II. Fonetika a fonologie českého jazyka (OPBC4C021A)
- III. Morfologie českého jazyka a variační sociolingvistika (OPBC4C022A)
- IV. Lexikologie a sémantika českého jazyka (OPBC4C031A)
- V. Syntax českého jazyka a textová lingvistika (OPBC4C043A)
- VI. Vývoj českého jazyka (OPBC4C051A)
- VII. Stylistika českého jazyka a teorie jazykové kultury (OPBC4C052A)

Pro úplnost uvádíme u každého předmětu přehled tematických okruhů (vycházíme z údajů v SIS, tamtéž lze dohledat i studijní literaturu ke každému předmětu):

I. Proseminář českého jazyka, úvod do studia jazyka a základy jazykovědy

- 1) Fylogeneze a ontogeneze jazyka; nativistická hypotéza, vývoj jazykové kompetence lidského jedince, bilingvismus
- 2) Klasifikace jazyků (kvantitativní, genetická, typologická), jazykové podskupiny v Evropě
- 3) Flexivní, izolační (analytické) a aglutinační jazyky; zástupci v Evropě
- 4) Čeština z hlediska genetické a typologické klasifikace
- 5) Diachronní a synchronní lingvistika, srovnávací a kontrastivní metoda
- 6) Pražský lingvistický kroužek
- 7) Strukturalismus, psycholingvistika, sociolingvistika, pragmatická lingvistika, korpusová lingvistika
- 8) Stratifikační model národního jazyka

II. Fonetika a fonologie českého jazyka

- 1) Zvuková stránka češtiny – lingvistické disciplíny, které ji zkoumají, jejich charakteristika, předmět bádání, základní pojmosloví a vztah k ostatním lingvistickým disciplínám
- 2) Produkce a percepce lidské řeči – fyziologie; zvuk
- 3) Grafický systém češtiny a transkripce mluvené řeči
- 4) Soustava českých hlásek – samohlásky, souhlásky
- 5) Fonologický systém češtiny
- 6) Morfonologické alternace
- 7) Zvukové jednotky a zvukové prostředky souvislé řeči
- 8) Ortoepie češtiny
- 9) Ortografie češtiny

III. Morfologie českého jazyka a variační sociolingvistika

- 1) Morf a morfém, morfematika; vztah morfologie a slovo tvorby; slovo a tvar; paradigma
- 2) Slovnědruhovú klasifikace, slovní druhy základní a nezákladní
- 3) Jmenný rod u substantiv, vespolečnost a vícerodost, vyjadřování jmenného rodu u dalších slovních druhů
- 4) Kategorie čísla u substantiv, substantiva s číselně omezeným paradigmatickým, vyjadřování čísla u dalších slovních druhů
- 5) Kategorie pádu
- 6) Kategorie osoby, způsobu a času – jejich význam i forma; transpozice hodnot slovesných kategorií
- 7) Kategorie vidu a slovesného rodu
- 8) Stupňování adjektiv a adverbí – jeho stránka významová i formální
- 9) Substantiva: deklinační typy, dubletní tvary a jejich konkurence
- 10) Organizace slovesného paradigmatického; slovesné kmeny; konjugační typy a přechody mezi nimi
- 11) Adjektiva: sémantická klasifikace, deklinační typy
- 12) Zájmena a číslovky: sémantická charakteristika, klasifikace, deklinační typy
- 13) Adverbia, predikativa
- 14) Předložky a spojky, jejich funkce ve struktuře věty, jejich klasifikace
- 15) Částice a citoslovce
- 16) Jazyková varieta, distribuce variet, typy jazykových situací

IV. Lexikologie a sémantika českého jazyka

- 1) Lexikologie a její základní subdisciplíny, lexikografie
- 2) Základní jednotka lexikálního systému (lexém, víceslovné lexikální jednotky). Frazologie
- 3) Slovo jako jazykový znak a jeho různá pojetí
- 4) Slovní zásoba češtiny (jádro vs. okrajové vrstvy; neutralita vs. příznakovost). Sociolekty
- 5) Význam pojmenovávacích jednotek (struktura významu, jeho konstituování). Mnohoznačnost a jednoznačnost. Polysémie, homonymie, paronymie
- 6) Významové vztahy lexikálních jednotek – paradigmatické a syntagmatické
- 7) Změny slovní zásoby – sémantické tvoření (pojetí metafory a metonymie v kognitivní lingvistice), přejímání a adaptace, internacionalismy, neologie
- 8) Slovo tvorba – základní pojmy, slovo tvorné způsoby, úpravy, postupy a typy, podstata slovo tvorné motivace
- 9) Onomaziologické kategorie

V. Syntax českého jazyka a textová lingvistika

- 1) Základní syntaktická jednotka, základní věta
- 2) Valenčně-závislostní přístup k popisu syntaxe
- 3) Slovesná valence, valenční vs. nevalenční prvky stavby věty
- 4) Syntaktická závislost, způsoby a prostředky jejího vyjadřování
- 5) Predikace a věta, počet predikací vs. počet vět
- 6) Zmnožení syntaktické pozice

- 7) Věta a výpověď
- 8) Modální významy nutnosti, možnosti a záměru; prostředky jejich vyjadřování
- 9) Postojové modifikace věty, prostředky jejich vyjadřování
- 10) Negace z hlediska formy a funkce (významu)
- 11) Aktuální členění věty/výpovědi; vyjadřovací prostředky, tematické posloupnosti
- 12) Souvětí vs. text; parataxe a hypotaxe
- 13) Komunikát a text
- 14) Horizontální a vertikální členění textu
- 15) Koherence a koheze textu, vyjadřovací prostředky

VI. Vývoj českého jazyka

- 1) Základní poučení o periodizaci vývoje spisovného jazyka a historiografii lingvistiky.
Praslovanština – datace, nářeční štěpení.
- 2) Staroslověnština – Velká Morava. Misie Konstantina a Metoděje – politické, ideologické základy misie, staroslověnská tvorba, konec misie a jeho dopady na slovanském území – redakce staroslověnštiny. Písmo staroslověnských textů.
- 3) Počátky česky psané literatury, konstituování českého spisovného jazyka. Bohemismy, bohemika, glosy. Vývoj pravopisných systémů. Transliterace a transkripce.
- 4) Rozvoj česky psané literatury ve 14. a 15. století. Historická mluvnice (hláskosloví, morfologie).
- 5) Humanismus. Základní charakteristické rysy humanistické češtiny. Humanističtí gramatikové, vliv jednoty bratrské na spisovný jazyk, jazyk Bible kralické. Baroko, charakteristické rysy barokní češtiny. Barokní gramatikové.
- 6) Gramatici osvícenské generace, vznik novodobého mluvnictví; obrany. První polovina 19. století. Jazyková situace. Jazyk vědeckého diskurzu; rozvoj české slovní zásoby; mluvnice a slovníky; jazyk uměleckých děl. Druhá polovina 19. stol. brusy, purismus; rozvoj mluvnictví, J. Gebauer a mladogramatická škola.
- 7) 20. století. Historický kontext, jazyková situace. V. Ertl a Kancelář Slovníku jazyka českého. PLK a teorie spisovného jazyka, funkční lingvistika; mluvnictví, slovníky. Jazyk v období protektorátu a po druhé světové válce.

VII. Stylistika českého jazyka a teorie jazykové kultury

- 1) Styl, stylistika, funkční styly, komunikační sféry, slohové útvary.
- 2) Spisovnost, sociální stratifikace a regionální diferenciaci národního jazyka.
- 3) Stylotvorné faktory.
- 4) Stylistické aspekty výstavby textu (stylistika a textová syntax, kompozice, textualita, koheze, intertextovost, akceptabilita a jejich projevy v textu); slohové postupy a jejich modifikace; horizontální a vertikální členění textu.
- 5) Slohová charakteristika výrazových prostředků (hláskových, morfologických, syntagmatických, slovtvorných, syntaktických, lexikálních).
- 6) Text mluvený a psaný, styl prostěsdělovací, vymezení; faktory konstituující komunikáty prostěsdělovací oblasti; sféra běžné každodenní komunikace.
- 7) Elektronická komunikace, její komunikační specifika, jazykové prostředky.

- 8) Styl odborný, jeho žánry a slohové postupy, konstituující faktory; jazykové prostředky odborné komunikace, sféra odborné komunikace.
- 9) Styl administrativní, konstituující faktory, sféra institucionální komunikace a její jazykové prostředky.
- 10) Styl publicistický, jeho žánry a slohové postupy, konstituující faktory; sféra mediální komunikace a její jazykové prostředky.
- 11) Sféra reklamní komunikace, jazykové prostředky.
- 12) Styl rétorický, konstituující faktory, specifické prostředky mluveného jazyka.
- 13) Styl umělecký; sféra literární komunikace; jazykové prostředky; individuální autorský styl; explicitnost a implicitnost ve stavbě uměleckých textů.
- 14) Průniková pásma funkčních stylů.
- 15) Základy sociolingvistiky; teorie komunikační akomodace.

STRUKTURA STÁTNÍ ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠKY

SZZ má ústní podobu. Student si vylosuje jedno ze zadání (č. 1–30). Každé zadání je uvedeno výchozím textem. U 24 zadání jde o psaný text, u šesti zadání o přepis textu mluveného (v těchto případech obdrží student i nahrávku příslušného textu). Všechny texty jsou autentické.

Každé zadání obsahuje tři otázky:

První otázka má u všech zadání jednotnou podobu a prověřuje schopnost všestranné jazykové analýzy daného textu (viz vzorové zadání). Žánrové spektrum (stylové rozpětí) textů je široké, neboť texty byly vybírány tak, aby postihovaly všechny základní oblasti jazykové komunikace. Cílem této otázky je tedy prověření studentovy schopnosti globálně zhodnotit konkrétní text.

Druhá otázka má aplikační charakter. Zaměřuje se na formální i funkční mikroanalýzu konkrétního jazykového jevu či principu, který se ve výchozím textu vyskytuje a je pro daný styl/útvár typický.

Třetí otázka je na výchozím textu nezávislá (byť student může při odpovědi využít příklady z textu) a vždy se týká jiné jazykové disciplíny než otázka č. 2. Cílem této otázky je prověřit studentovu schopnost podat stručný, kultivovaný, koherentní a odborně fundovaný výklad o některém z obecných jazykových jevů či principů.

VZOROVÉ ZADÁNÍ

§ 17 Provozovny

(1) Provozovnou se pro účely tohoto zákona rozumí prostor, v němž je živnost provozována. Za provozovnu se považuje i automat nebo obdobné zařízení sloužící k prodeji zboží nebo poskytování služeb (dále jen „automat“) a mobilní provozovna.

(2) Mobilní provozovna je provozovna, která je přemístitelná a není umístěna na jednom místě po dobu delší než tři měsíce.

(3) Živnost může být provozována ve více provozovnách, pokud podnikatel má právní důvod pro jejich užívání. Na žádost živnostenského úřadu je podnikatel povinen prokázat právní důvod pro užívání provozovny; to neplatí pro mobilní provozovny a automaty. U mobilních provozoven je podnikatel povinen na žádost živnostenského úřadu prokázat oprávněnost umístění provozovny. Je-li provozovna umístěna v bytě a není-li podnikatel vlastníkem tohoto bytu, může v něm provozovat živnost pouze se souhlasem vlastníka. Podnikatel je povinen zahájení a ukončení provozování živnosti v provozovně oznámit předem živnostenskému úřadu; to neplatí pro zahájení provozování živnosti v provozovně, která je uvedena v ohlášení živnosti podle § 45 odst. 2 písm. g) a § 45 odst. 3 písm. f) nebo v žádosti o koncesi podle § 50 a pro automaty a mobilní provozovny.

(Živnostenský zákon, č. 455/1991)

1. Posud'te, do které komunikační sféry a ke kterému funkčnímu stylu text náleží. Jaká je funkce textu? Pojmenujte jazykové prostředky, jimiž je této funkce dosahováno.

2. Vyhledejte v textu deagentní konstrukce a vysvětlete jejich funkci v tomto typu komunikátu.

3. Pojednejte o organizaci slovesného paradigmatu. Uplatněte při tom alespoň dvě kritéria dělení slovesných tvarů.